

Rastande simfåglar m.m. i Asköviken 1994

Thomas Pettersson

För fjortonde året i rad taxerades doppingar, andfåglar, sothöna m.fl. arter i Asköviken under perioden 1 april till 30 maj. För bakgrund, metodbeskrivning och en sammanfattning av resultaten från åren 1981-92 hänvisas till Pettersson (1992). Resultaten från 1993 återfinns i Pettersson (1993). Våren 1994 utfördes taxering vid 47 tillfällen, vilket är över genomsnittet (40) för perioden 1981-93. Till skillnad från de fem närmast föregående åren var viken inte helt isfri när taxeringarna inleddes den 1 april och vintern 1993/94 får betecknas som normal. Antal taxeringstillfällen samt datum för islossning 1981-94 redovisas i tabell 1.

Tabell 1. Antal räkningstillfällen per år och datum för islossning, d.v.s. första dagen då hela viken var isfri. Åren 1989-93 var viken isfri vid första räkningstillfället den 1 april.

År	Antal räkningar	Datum för islossning
1981	34	13 april
1982	45	16 april
1983	43	20 april
1984	43	22 april
1985	24	8 maj
1986	42	1 maj
1987	31	26 april
1988	45	16 april
1989	41	
1990	35	
1991	46	
1992	45	
1993	52	
1994	47	8 april

För första gången sedan 1991 noterades båttrafik i viken, i strid mot bestämmelserna

om tillträdesförbud för allmänheten. Enstaka båtar med fritidsfiskare uppmärksammades således den 4, 23 och 24 maj.

Fältningsarbetet 1994 utfördes av följande personer (med antal taxeringar inom parentes): Lars Dahlberg (9), Daniel Green (3), Hans-Olof Hellkvist (7), Håkan Johansson (6), Gunnar Lignell (5), Thomas Pettersson (5), Markus Rehnberg (6), Pentti J. Tatti (6). Projektet bedrivs med ekonomiskt stöd av Asköviksfonden WWF.

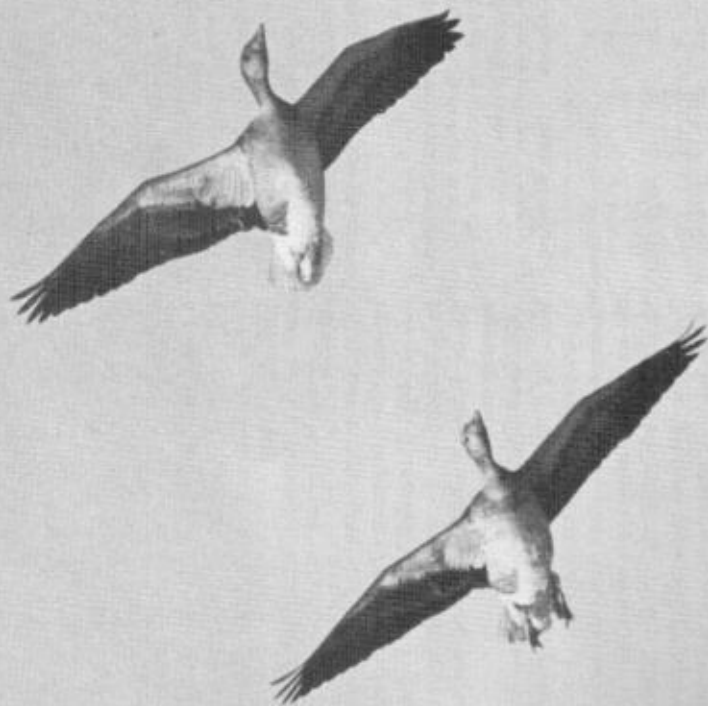
Resultat

Dagsvisa taxeringsresultat från 1994 återfinns i appendix 1 och högstanoteringarna under hela perioden 1981-94 i tabell 2. I tabell 3 redovisas en trendanalys av de vanligast uppträdande arterna. I figur 1 åskådliggörs variationerna dessutom grafiskt för tolv arter.

Grågåsens långsiktiga, och kraftiga, ökning höll i sig även 1994 och det högsta antalet någonsin under projektperioden, 90 ex., kunde noteras den 9 april. Kanadagåsens långsiktiga ökning är också statistiskt säkerställd, även om variationerna är betydligt större än för grågåsen. Tidigare har det i dessa sammanhang uttryckts en viss oro över skäggdoppingens numerära utveckling. Efter 1994 års räkningar bekräftas farhågorna, nämligen att arten långsiktigt minskar. Minskningen tycks dessutom ha accentuerats under de senaste åren. Särskilt dramatisk är emellertid brunandens minskning, och i år sågs som mest 10 ex., den lägsta högstanoteringen under perioden. Håller minskningstakten i sig kommer Asköviken att stå utan brunänder så snart som vid sekelskiftet! Ett försök till analys av brunandematerialet från Asköviken görs i en särskild uppsats.

Tabell 2. Årsvisa högst antal arter 1981-94 under månaderna april och maj. (-) = ej taxerad.

Art	År													
	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Storlom	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Skaggsdopping	206	140	173	196	128	122	154	194	182	118	136	147	128	127
Gråhakedopping	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0
Svarthakedopping	9	6	6	4	4	2	0	2	1	0	1	0	0	0
Svarthalsad dopping	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rötdrom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1
Häger	1	1	2	1	1	1	1	1	4	3	5	2	6	5
Knölsvan	15	7	18	14	7	11	8	13	19	6	19	12	2	4
Sångsvan	4	5	9	2	0	0	1	0	21	2	4	2	2	3
Sädgås	0	12	34	26	0	16	210	29	14	0	110	0	1	350
Blågås	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Grågås	7	12	12	6	44	8	27	15	43	34	67	71	83	90
Snoegås	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kanadagås	2	4	8	8	17	8	25	21	15	12	8	15	68	16
Vitkindad gås	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
Bliesand	76	21	28	6	10	18	8	38	24	6	9	14	9	60
Snatterand	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Krieken	64	28	29	52	46	58	39	88	61	23	20	80	50	296
Grässand	25	36	35	31	86	49	74	71	98	32	33	72	98	61
Sjöttärnad	11	0	3	2	0	0	0	1	2	0	5	0	10	0
Arta	2	2	4	0	0	0	0	0	2	9	3	2	4	3
Skodand	3	6	12	2	2	5	2	9	2	4	3	6	4	5
Breunand	37	38	39	62	20	23	31	44	31	13	16	22	13	10
Vigg	162	143	124	120	126	64	91	163	141	161	102	234	129	138
Bergand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Knipa	82	97	110	76	59	46	52	76	90	45	71	79	130	79
Salskrake	13	8	14	7	12	2	3	7	27	23	9	28	17	12
Storskrake	97	21	166	20	12	9	18	21	34	41	269	54	124	122
Rörhöna	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sothöna	326	199	223	228	137	102	146	118	233	199	223	272	264	192
Trana	0	0	0	1	0	0	2	3	2	2	1	1	2	0
Tofsvipa	0	20	8	0	0	2	2	0	30	0	6	6	3	0
Brushane	23	28	54	4	15	25	22	83	8	40	4	30	38	4
Småspov	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Storspov	1	0	2	7	12	4	18	0	0	0	0	0	0	0
Svartsnäppa	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Gluntsnäppa	2	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	2
Skogsnäppa	0	0	0	0	0	2	1	4	1	0	0	0	3	0
Grönben	0	6	0	0	10	6	25	4	0	5	0	0	12	0
Drillsnäppa	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Dvärgmåls	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	1	0
Skattmåls	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	90
Silltrut	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gråtrut	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Havstrut	0	2	1	2	4	4	6	3	2	1	2	4	5	3
Fiskläms	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Silvertärna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	16
Svarttärna	-	-	-	-	-	-	40	17	14	9	5	5	13	10

Grågås är den art som ökat mest vid Askövikens under åren 1981-94. Foto Tero Niemi.

Skrattnäs är den art som minskat mest vid Askövikens under senare år. Foto Hans Larsson.

Trana. Foto Tero Niemi.

Tabell 3. Trender hos de vanligast noterade arterna under dels hela perioden 1981-94, dels för de senaste sju åren 1988-94; ♣ = positiv trend, ♠ = negativ trend. För arter med högst halften lika värden anges den statistiska säkerheten (P). Spearman rangkorrelation, ensidig; r^2 = determinationskoefficienten (förklaringsgraden) uttryckt i procent; N.S. = ej signifikant.

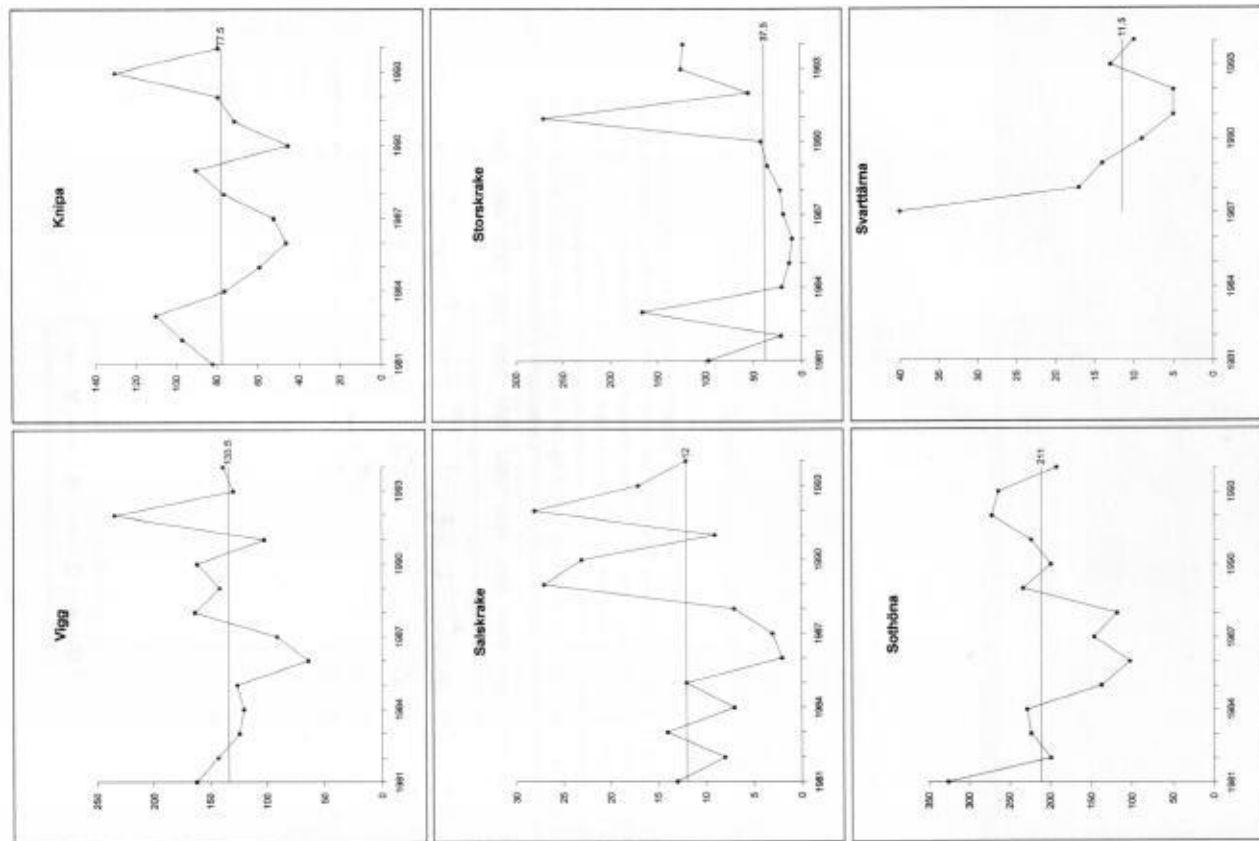
Art	Långsiktig trend 1981-1994		Kortsiktig trend 1988-1994	
	Trend	r^2 (%)	Trend	r^2 (%)
Skäggdopping	♣	23	♣	37
Svarthakedopping	♣	72	♣	36
Häger	♣	60	♣	2
Knölsvan	♣	11	N.S.	45
Sångsvan	♣	1	♣	3
Sädgås	♣	3	N.S.	2
Grågås	♣	75	♣	93
Kanadalagås	♣	42	♣	4
Blåsand	♣	3	N.S.	0
Snatterand	♣	0	♣	36
Kricka	♣	5	N.S.	2
Gräsand	♣	20	N.S.	0
Stjärtrand	♣	0	♣	8
Arta	♣	5	♣	7
Skedand	♣	0	♣	0
Brunand	♣	55	♣	63
Vigg	♣	1	N.S.	15
Knipta	♣	0	N.S.	13
Salskrake	♣	13	N.S.	2
Storskrake	♣	14	N.S.	56
Storböna	♣	0	N.S.	10
Brusbane	♣	1	N.S.	26
Havstrut	♣	19	♣	27
Svartärna	♣	-	♣	19

I figur 2 görs ett försök att åskådliggöra utvecklingen av det totala näringsunderlaget i Askövikens. Härvidlag har beräknats den totala biomassan, som grundas på summeringen av toppnoteringarna för respektive art multiplicerat med deras vikt. Detta ger vid handen bl. a. att näringsunderlaget tycks stabilt totalt sett och uppdelat på fyra ekologiska kategorier. Det visar också att kategorin vegetarianer som hämtar föda i själva viken dominerar. De höga värdena 1994 för kategorierna A och B i figur 2 får tillskrivas sädgås respektive kricka, som båda hämtar föda i huvudsak på annan plats än i själva viken.

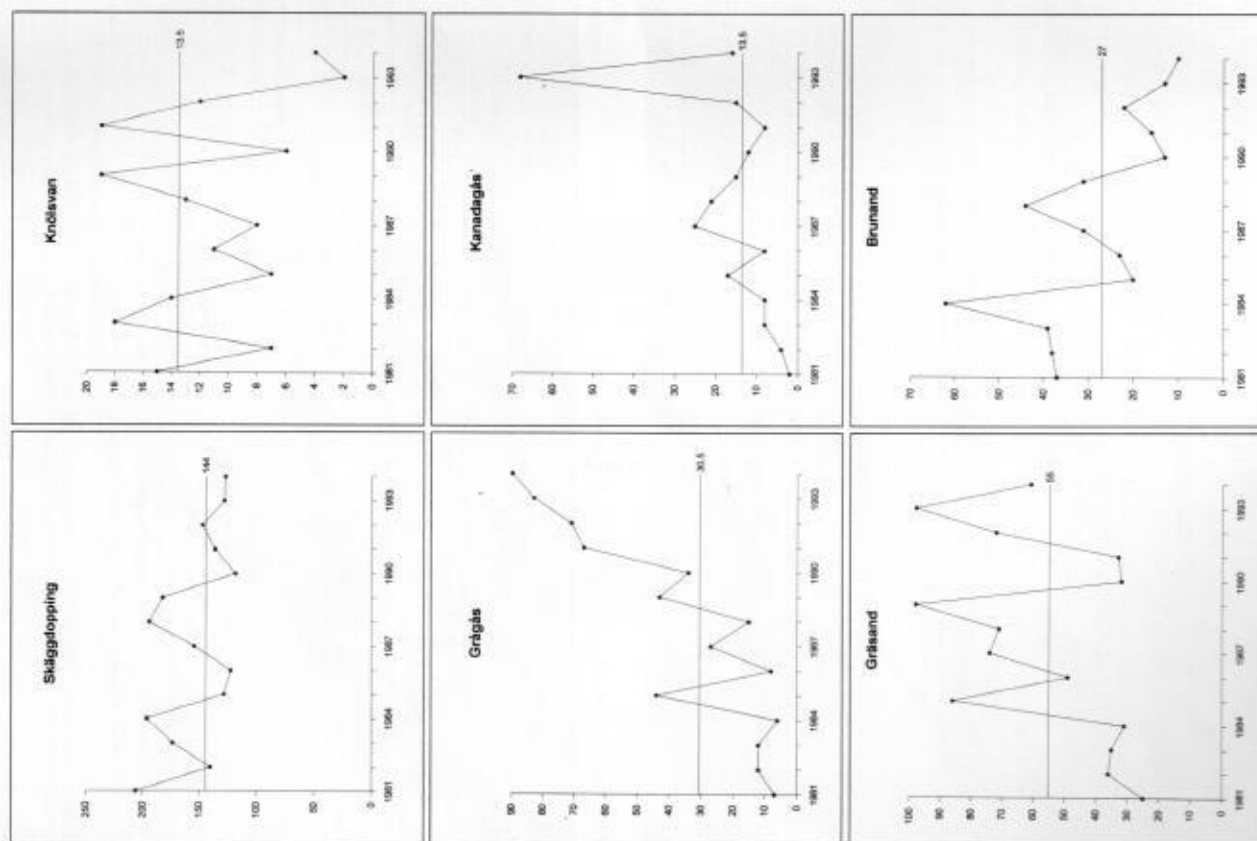
Litteratur

- Alerstam, Th. 1982. *Fågelflyttning*. Lund.
 Pettersson, Th. 1992. Vårastande simfåglar m.m. i Askövikens 1981-1992. *Fåglar i Västmanland* 23: 46-52.
 Pettersson, Th. 1993. Rastande simfåglar m.m. i Askövikens 1993. *Fåglar i Västmanland* 24: 40-47.

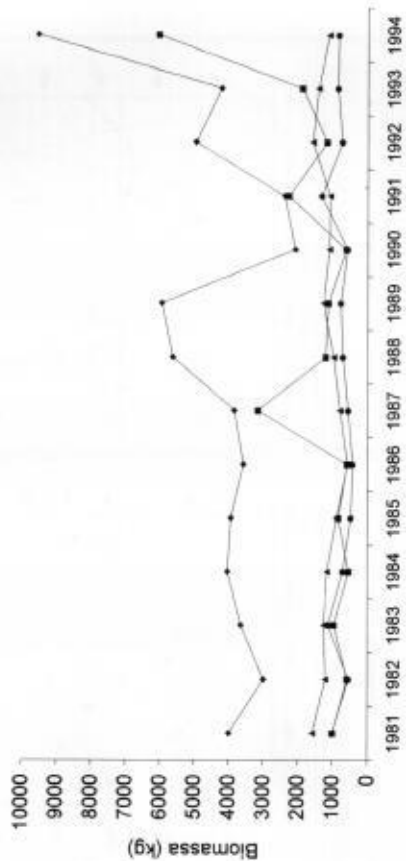
Thomas Pettersson
 Härnevigatan 3 A
 723 41 Västerås

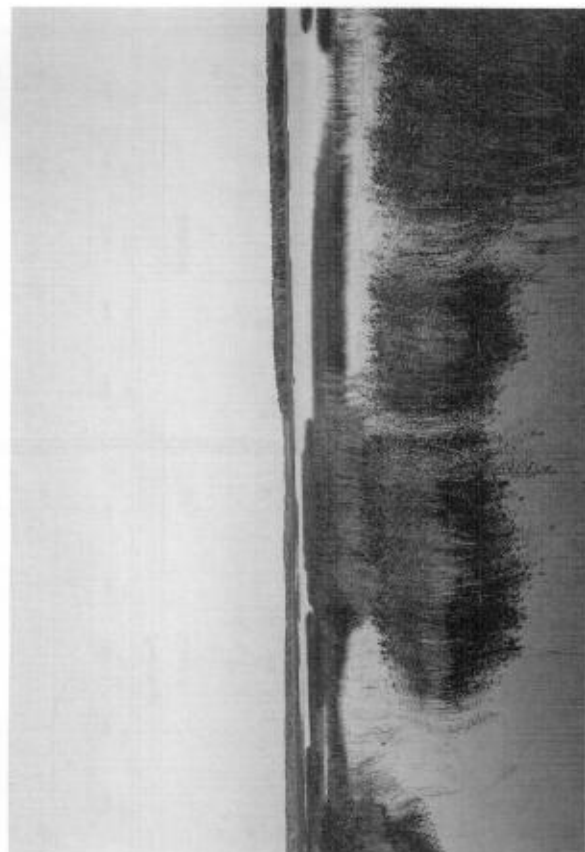
Figur 1b. Grafisk redovisning av variationen i högstanotering hos tolv arter under perioden 1981-94, svarttärna dock 1987-94. I figurerna redovisas medianvärdet (Obs. ej medelvärde) som ett horisontellt streck.

Figur 1a. Grafisk redovisning av variationen i högstanotering hos tolv arter under perioden 1981-94, svarttärna dock 1987-94. I figurerna redovisas medianvärdet (Obs. ej medelvärde) som ett horisontellt streck.

Figur 2. Den totala biomassan av doppingar, andfåglar och sotbönor i Askövikens 1981-94 beräknat på toppnoteringen per art och år multiplicerat med vikten (t. ex. för grågås 3,4 kg och kricka 0,350 kg). Materialet har uppdelats på följande fyra kategorier efter Alerstam (1982): A. Fåglar som betar landväxter (sädgås, grågås, kamaugås, blåsand). B. Fåglar som hämtar föda på sjöbottnen, i huvudsak vegetabilisk föda (knölsvan, slingsvan, snatterand, kricka, gristand, sjärtand, ärta, skeckband, brunsand). C. Fåglar som hämtar föda på sjöbottnen, i huvudsak animalisk föda (svarthakedopping, vigg, knipps, sotböna). D. Fåglar med fisk som huvudsaklig föda (skäggedopping, saltskrake, storskrake).

Askövikens från Tidö, 920927. Foto Hans Larsson.

Appendix 1. Dagsvisa summer för de räkade arterna i april och maj 1994. Datan då ingen räkning genomfördes har utelämnats i tabellhuvudet. Artnamnen har av utrymnesskäl förkortats. Förkortningarna, som är desamma som används i ringmärkningsmannanhang, är bildade genom de två första bokstäverna i förledet plus de tre första bokstäverna i efterledet, t.ex. SKDOP = Skäggedopping. Undantagen utgörs av KRICK = Kricka, ANPLA = Gråsand, ANACU = Sjärtand, MEMER = Storskrake och TROCH = Skogssnäppa.

Art	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
SKDOP	67	68	78	49	63	127	89	60	78	64	84	70	61
HÄGER	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
KNSVA	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
SÄSVA	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
SÄGÅS	50	254	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26
GRGÅS	27	35	4	5	25	5	17	21	3	4	31	2	10
KAGÅS	3	3	3	9	2	1	1	1	1	1	13	3	3
BLAND	4	4	4	7	22	18	11	6	12	8	15	26	60
KRICK	34	4	4	4	7	22	18	11	6	12	8	15	26
ANPLA	37	6	2	4	17	10	19	4	37	296	4	4	8
ANACU	1	5	10	6	2	10	4	2	2	2	2	2	2
BRAND	86	54	62	79	52	59	81	57	108	101	138	99	98
VIGG	25	47	33	33	54	69	28	41	60	29	18	22	7
KNPA	43	47	33	33	54	69	28	41	60	29	18	22	7
SASKR	2	3	10	4	6	11	10	3	5	3	2	4	2
MEMER	13	33	9	23	4	12	7	4	3	18	46	38	43
SOHON	119	119	95	101	65	85	83	49	68	53	46	38	43
SKMÅS	14	5	1	1	40	15	4	6	5	10	5	10	14
HÄTRU	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
232	25	29	17	6	10	4	12	7	4	3	18	46	38
305	115	143	165	177	165	170	165	177	165	170	165	177	165
305	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
389	6	10	6	10	6	10	6	10	6	10	6	10	6
429	192	118	129	197	118	129	197	118	129	197	118	129	197
459	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
383	13	33	9	23	4	12	7	4	3	18	46	38	43
656	119	119	95	101	65	85	83	49	68	53	46	38	43
309	14	5	1	1	40	15	4	6	5	10	5	10	14
382	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
378	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
366	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
342	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
304	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
326	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
268	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
395	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
295	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
616	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

Appendix I (forts.).

Art	Maj																															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	14	15	16	17	18	19	23	24	26	28	29	30	32	37	36	32	16	31	1		
SKIDOP	63	78	48	64	38	45	36	60	31	41	52	38	36	60	36	31	47	32	37	36					32	37	36					
RÖDRO	1							1																								
HÄGER	1				1							2	1	1	3	1		3	1	1				3	1	1						
KNSVA					2																											
SÄSVA	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	2	1	1	1	1		1	1					1	1							
GRGÅS	2	8	1	1	13	7	5	3	4	13	2	24	5	1	1	7		3	17	11				3	17	11						
KAGÅS	2	2	1	2	3	3	8	2	4	1		1	1	3	2			8	3	16				8	3	16						
BLAND	16	10	4	4	3	2	4	4	6			2	1	1	1			1	1					1	1							
KRICK	8	2	2	2	20	6	7		2																							
ANPLA	17	8	10	6	4	5	10	5	13	20	7	12	7	6	21	9	11	18	9	2				18	9	2						
ANACU					2																											
SKAND	5						2		1	2																						
BRAND	2	4	3	5			1		1	3		1	1	2						1						1						
VIGG	77	93	45	54	19	34	17	21	9	3	5	5	11	4	8	4	5	6						6						1		
KNIPA	12	26	33	34	10	7	24	11	12	24	11	4	1	2	2																2	
SASKR	3	1	5	2																												
MEMER																																
SOHON	40	45	35	38	39	36	38	27	59	50	36	33	54	70	52	48	47	46	38	28				46	38	28				34	18	40
BRHAN												4																				
GLSVA																																
GRBEN																																
SKMÅS	30	6	2	15	4	2		11	5			8	4				12	7	15	5				7	15	5				3	3	
HÄTRU	3	1										1						1						1								
SVTAR	3	4	3					10	4	4		2	2	1	3	3	1	4	2	3				4	2	3				2	4	5
	282	293	191	231	133	161	149	148	159	176	121	137	123	149	141	99	128	123	129	103				123	129	103				89	50	96